

FÖRELÄSNING 2

FRITS GÅVERTSSON
FILOSOFISKA INSTITUTIONEN, LUNDS UNIVERSITET
Rum 312 Kungshuset, Lundagård, 222 22 Lund, SWEDEN
e-mail: frits.gavertsson@fil.lu.se • tel:+46768482707
Praktisk filosofi vt-14 • FPRA11:2 (Kritiskt tänkande i värdefrågor)

Välvillighetsprincipen

När man skall ta ställning till andras resonemang behöver man allt som oftast tolka dem. Följande princip bör då vara vägledande.

Välvillighetsprincipen: en talares utsagor bör ses som rationella, och den tolkning bör väljas som gör meningsmotståndarens position mest rimlig/starkast.

Detta är dels (i) uttryck för en moralisk skyldighet att respektera sin meningsmotståndare, men också (ii) ett sätt att göra den egna argumentationen starkare genom att se till att den inte vilar på illvilliga tolkningar som lätt kan tillbakavisas. Annars är det lätt att man konstruerar en så kallad halmdocka (eng. *Straw man*). Detta speciella felslut kommer att behandlas under föreläsning 4.

Okklarheter

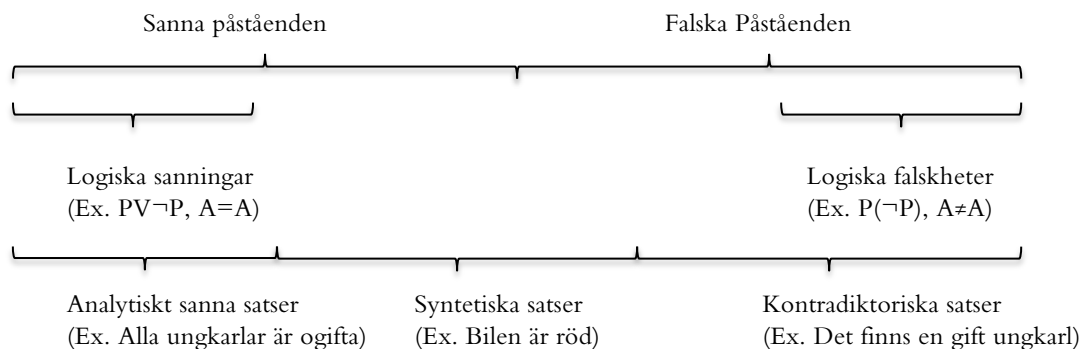
Vaghet: ett uttryck är vag om det saknar exakt innebörd. (Vaga uttryck har en oklar/luddig intension (mening, betydelse), vilket leder till att dess extension (det uttrycket "pekar ut" i världen) inte är skarpt avgränsad).

Mångtydighet: En mening är mångtydig om den har två eller flera olika men i sin tur (någorlunda) precisa innebörder.

- (a) *Referentiell:* när ett ord eller en fras kan referera till flera olika egenskaper eller ting. Personliga pronomen är en vanlig skurk här. ("Igår sköt jag en inbrottsstjuv iklädd min pyjamas.") Ett annat exempel: Vinden (som i nordanvinden) och Vinden (som i den plats där råttorna just nu mumsar på mina flyttkartonger).
- (b) *Grammatisk:* När den grammatiska strukturen gör meningen oklar. "Marcus Birro talade mot aborter på kyrktrappan."
- (c) *Använda/omnämna:* Skillnaden mellan att tala om ett uttryck och att använda själva uttrycket.

Tre typer av påståenden

1. *Analytiska:* Sanna per definition. Det räcker med att veta vad påståendet betyder för att veta att det är sant. Ex. " oftalmologer är doktorer", "alla ungarlar är ogifta", "alla änkor har varit gifta". Detta behöver inte betyda att det är självklart för oss så fort vi ser påståendet i fråga.
2. *Kontradiktoriska:* Falsa per definition. Det räcker med att veta vad påståendet betyder för att veta att det är falskt. Ex. "En del ungarlar är gifta". Samma sak gäller här. Att det är nödvändigt falsk betyder inte att det är uppenbart falskt.
3. *Syntetiska:* Varken Analytiska eller kontradiktoriska. Vi kan veta vad påståendet betyder utan att veta om det är sant eller falskt. Ex. "Frits har läst teologi". Detta är alltså påståenden som vi på något sätt måste undersöka (till exempel genom att konsultera mitt LADOK-utdrag).

Två slags innebörder

Beskrivande: Neutrala faktaframställningar.

Värderande: positivt eller negativt laddade. Notera att det också finns så kallade ”tjocka värdestermer” som är både beskrivande och värderande.

Nödvändiga och tillräckliga villkor

Nödvändiga: Om A är ett nödvändigt villkor för B så gäller det att om B är fallet så måste A också vara fallet.

Att vara svensk medborgare är ett nödvändigt villkor för att få rösta i riksdagsvalet. Om någon har röstat i riksdagsvalet så kan vi sluta oss till att hen är svensk medborgare. Men: det är fullt möjligt att även om någon är svensk medborgare så kan hen ha avstått från att rösta.

Tillräckliga: Om A är ett tillräckligt villkor för B så gäller det att om A är fallet så måste B vara fallet.

Att smuggla cannabis över Öresundsbron är ett tillräckligt villkor för att bryta mot lagen (men även om man inte har gjort det så kan man fortfarande ha brutit mot lagen på något annat sätt, till exempel genom att snatta plockgodis).

Var för sig ger nödvändiga respektive tillräckliga villkor ofta intressant information, men de lämnar också somligt oklart. Därför vill man ofta, när man klagör relationer mellan saker eller presenterar definitioner, ange både nödvändiga och tillräckliga villkor (betecknas \leftrightarrow \Leftrightarrow \equiv skrivs ut som 'om och endast om' (förkortas 'omm') eng. 'if and only if' (förkortas iff)).

Att rekonstruera argument

Ofta är det oklart hur argumentationen egentligen ser ut när man stöter på en argumenterande text. En anledning till detta kan vara att elementära fakta utelämnats eftersom skribenten har ansett att dessa är självklara. Detta gör att såväl premisser som slutsats kan vara dolda eller underförstådda. Dessutom kan vi ha att göra med outtalade förutsättningar och idéer. Därför är det ibland nödvändigt att rekonstruera argumenten och explicit formulera saknade eller underförstådda premisser.

Tre grundläggande strukturer

Enpremissargument: en premiss och en slutsats. Premissen ”Ronja har aldrig lämnat Mattisskogen” kan till exempel räcka för att etablera slutsatsen ”Ronja har aldrig upplevt våren i Paris”. Vill man gå emot en sådan här argumentation har man inte så mycket val – förutsatt att argumentet är giltigt, det vill säga – man måste ge sig på den enda premissen.

Flerpremissargument: två eller flera premisser används för att etablera slutsatsen. Dessa kommer i två varianter.

T-Struktur: när det finns flera premisser och alla krävs för att etablera slutsatsen. Till exempel: (P1): Om Buffy är vampyrjägare så har hon snabba reflexer. (P2): Buffy är vampyrjägare. (C): Alltså har Buffy snabba reflexer.

V-Struktur: när premisserna oberoende av varandra ger stöd åt slutsatsen. Till exempel: (P1): Rolf gillar att plåga småkryp. (P2): Rolf snattar plockgodis. (P3): Rolf lurar sina vänner på pengar. (P4): Rolf är otrogen. (C): Rolf är en moraliskt dålig person.

I exemplet med Buffy ger ingen av premisserna var för sig stöd för slutsatsen. I exemplet med Rolf ger alla premisserna var för sig stöd för slutsatsen (möjligen givet vissa underförstådda föreställningar om moralen). Tillsammans ger de dock ett ännu starkare stöd. För att argumentera mot en T-struktur räcker det med ett bra argument mot någon av premisserna. Mot en V-struktur behövs ofta argument mot flera av premisserna.